

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

Road

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 578 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”.....	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoirazimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta'siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O'zbekiston respublikasida aholi bandligini ta'minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o'g'li	
O'zbekiston respublikasida elektr energiyasi ta'minoti hajmini yalpi ichki mahsulot hajmiga ta'sirini ekonometrik tahlil qilish	48
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarining xizmat turlarini takomillashtirish amaliyoti	60
Umurzoqova Adiba Ochilovna	
Qishloq xo'jaligi kooperativi boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	67
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmini prognozlashda ekonometrik modellar (yillik)	72
Qodirov Farxod Amirovich, Bo'riyeva Qundiz Muratbaevna	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligi tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari.....	77
Mahamatova Maftuna	
Xufiyona va yashirin iqtisodiyotning amaliy tahlili o'zbekiston miqyosida.....	83
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Soliq tizimini barqarorligini belgilovchi omillar tahlili.....	87
Nurillayev Jasurbek Davronbekovich	
Mahalliy budjetlar daromad manbalarini mustahkamlash omillari.....	92
Soatova Nodira Boboxanovna	
Bank infratuzilmasining raqamli transformatsiyasi va resurslar bazasi shakllanishi: nazariy asoslar va texnologik yondashuvlar.....	97
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
Ichki auditning transformatsion potentsiali: tahliliy amallarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish.....	102
Misirov Akbarali Pardaboyevich, Ismoilov Asadbek Abdusamat o'g'li	
Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo'llari.....	110
Qorriyeva Shahnoza Safarbayevna	
Yashil moliya – iqtisodiy rivojlanish mexanizmi sifatida	117
Nodir Xidirov G'iyosaliyevich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning likvidliligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlashning xorij tajribasi va uning amaliy ahamiyati	122
Bauyetdinov M.J.	
Теоретические подходы к определениям агрессии социально - экономической и политической стабильности государства как фактор повышения рекреационных потребностей	128
Алимова Райхона Баходировна	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning metodik tayyorgarligini shakllantirish.....	139
Komilov Umidjon Normurod o'g'li, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	

Kichik biznes subyektlarini moliyalashtirish manbalari	143
Nematulloyev Suxrob Sobirovich	
Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to'sinning seysmik kuchlar ta'siridagi tebranishining V.Z. Vlasov usuli asosida analitik tadqiqi	148
Kamola Xaydarova	
"Sibir daryolarining burilishi" loyihasining tarixiy va retrospektiv tahlili	153
Mahmudov Nosir Mahmudovich	
Sarguzasht turizmini rivojlanishi va sarguzasht turlarda turistlarning xavfsizligini ta'minlashda instruktor-gidlarning roli	159
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
Scientific-theoretical foundations of the use of ict in ensuring management efficiency and security in enterprises	165
Khalilov Bekzod Akhmatovich	
Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish yo'nalishlari.....	171
Mirtursunova Dinara Anvarovna	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini joriy etishni takomillashtirish yo'llari.....	175
Tangriyev Izzat Raxmatullayevich	
Qashqadaryo viloyatida eko va etno turizmni rivojlantirishning istiqbollari va iqtisodiy samaradorligi.....	181
Erkayeva Barno, Xushvaqto'v Ramziddin	
O'zbekiston bank tizimida raqamli valyutalar va yashil investitsiyalar integratsiyasini takomillashtirish	186
Nodirov Azizxon Asrorovich	
Global energiya noaniqligining o'zgaruvchanligi ekonomertik modellari	192
Bexzod Qo'ziboev	
Экоцифра: цифровизация МСП для зеленого устойчивого роста	197
С.С. Убаева	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish va ekologik toza hududni yo'lga qo'yishning ahamiyati	201
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Statistika fanining shakllanish bosqichlari va rivojlanish tendensiyalari	206
Nabixodjaev Abbas Abdupattahovich, Umarova Mukaddas Abbasovna	
Hududlarning atmosferaga chiqaradigan zararli chiqindilar miqdorini sanoat mahsulotiga nisbati bo'yicha tahlili	210
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
Qayta tiklanadigan vodorod narxлари strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish	216
Nuraliyeva Komila Sanakulovna	
Qishloq xo'jaligini "yashil" iqtisodiyot asosida rivojlantirishga o'tishning zarurligi va mohiyati	221
Yoldoshev Mutalib Ibrohimovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda "yashil investitsiyalar" dan foydalanishning xorij tajribalari	225
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna, Rustamova Nasiba Arslanovna	
Ijtimoiy iqtisodiy ehtiyojlar va ularning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni.....	230
Raxmonova Feruza Musaqulovna	
Oliy ta'lim xizmatlarini ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni.....	234
Mirzaxajeva Shaxzoda Shuxratovna	
Tijorat banklari muammoli kreditlarining likvidlikka ta'siri.....	240
Karshiyev Adham Anvarovich	
Kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirishning nazariy metodologik jihatlari.....	245
Ruzmetov Davron Ibrogimovich, Aliyev Maqsudbek Erkinovich	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari.....	251
Talapova Nargiza Baxriddinovna	

“Deviant xulq-atvorli o’smirlarning ijtimoiy moslashuvining psixologik xususiyatlari”	255
Saidbekova Feruza Anvarbek qizi	
Aholi daromadlarini diversifikatsiya qilishda davlat siyosatining roli va imkoniyatlari	258
Nutfullayev Shohrux Mexli o’g’li, Qurbanov Ulug’bek Erkinovich	
Анализ показателей развития зелёной химии по всему миру и в узбекистане за последние десять лет	262
Фозилова Фирангиза Комиловна	
Tijorat banklarining o’zbekiston respublikasi iqtisodiyotiga ta’siri	270
Masharipov Rasulbek Jo’rabekovich	
Biznes birlashuvda buxgalteriya hisobi va auditni takomillashtirish yo’nalishlari	273
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi, Xayitboyeva Laylo Oybekovna, Mirzarayimov Sardorbek Ravshanovich	
O’zbekiston respublikasida pul-kredit siyosatining maqsadi	277
Adilov Zuxriddin Marip o’g’li	
Qishloq xo’jaligi mahsulotlarining ishlab chiqarish va bozorlararo aloqalarining statistik o’zgarish tendensiyalari	281
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Iqtisodiy bilimlarni shakllanishi va rivojlanishi	286
Po’latov Abdulloh Xolxo’jayevich	
Теоретические основы эффективного управления финансовыми ресурсами предприятий с государственной долей (на примере узбекистана)	291
Ахмедов Дилшод Турсункулович	
Robototexnika asoslari va maktab ta’limida qo’llanilishi	298
Tuxliyev Muslimbek Sherzod o’g’li	
Sun’iy intellektlar yordamida o’quvchilarni hayotiy faoliyat ko’nikmasini shakllantirishi	303
Mirxasilova Zulfiya Kochkarovna, Abdurahmanova Ozoda Djo’rayevna, Kurbanov Azimjon Jo’raboy o’g’li	
Levi tengsizligi uchun A.N. Kolmogorov teoremlari	316
Saypiddinov Shukrullo Sadrdinovich, Baxramov Rustamjon Qambarali o’g’li	
Rivojlanayotgan mamlakatlar bank tizimida raqamli moliyaviy texnologiyalarni joriy etish afzalliklari	320
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich	
O’zbekiston respublikasining mdh mamlakatlari bilan tashqi savdo faoliyati tahlili: o’zgarish tendensiyalari va istiqbollari	326
Ilyosov Asrorjon Axrorjon o’g’li, Abdullaev Alisher Maxmudovich, Tuxtasinova Muxayyo Mirzasultonovna	
Elektron tijoratni rivojlantirishning xorij tajribasi	330
Madieva Zuxra Iskandarbekovna	
Inson resurslarini o’rganishning asosiy yondashuvlari: mohiyat-ta’rifiy tahlil	336
Bakirov Qobiljon Mamatyusupovich	
Bandlikni ta’minlashda davlat tomonidan institutsional muhit yaratishning roli	340
Dilorom Tojiboyeva, Umida Ravshanovna Anvarova	
Mamlakatimizda islom moliyasini rivojlantirish maqsad va choralari	346
Xoliyovrov Xomid Boynazarovich	
Разработка экспертной системы для оценки финансового состояния предприятия	352
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Farg’ona vodiysi viloyatlarida kichik biznes ko’rsatkichlarining o’zgarishi: panel regressiya tahlili	362
Tojiyeva Muhabbatxon Mansurjon qizi	
O’zbekiston Respublikasida makroiqtisodiy ko’rsatkichlarni hisoblashdagi asosiy muammolar va ularning yechimlari	368
Farmonov Ilhomjon Iqboljon o’g’li	
Xorijiy tajriba asosida korxonalar innovatsion faolligini boshqarishni takomillashtirish	374
Hakimova Nozimaxon Sobirjon qizi	
Mahalliy davlat hokimiyati organlarida milliy kadrlar zaxirasini shakllantirish	380
G’aniev Elyor Sobirjonovich	
O’zbekistonda sirkulyar iqtisodiyotga o’tishning ahamiyati	386
Mirzayev Muzaffar Maxmudovich	

The role of international investments in greening and ecological rehabilitation of the aral sea region	392
Ospanova Feruza Bazarbaevna	
“Зеленое направление” совершенствования бухгалтерского учета	397
Ибрагимов Гайратжон Артикович	
Xarajatlarni kelib chiqish joylari va javobgarlik markazlari bo'yicha hisobga olishni takomillashtirish	403
Xamidova S.Ya.	
Mintaqalarni iqtisodiy rivojlantirishning metodologik asoslari va ularni takomillashtirish.....	409
Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
O'zbekistonda kichik turar joy biznesini rivojlantirishda xorijiy tajribalar	414
Yo'ldashev Bekzodjon Sherzodjon o'g'li	
Tijorat banklarida davlat maqsadli dasturlarini moliyalashtirish yuzasidan ilmiy-nazariy qarashlar.....	419
Shodiyev Shuhrat Sunnat o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing strategiyalaridan foydalanishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	426
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Risk management in commercial banks, methodological approaches and practical implementation	433
Baymuratova Zina Aqilbekovna, Jarilkapova Naubaxar Paraxat qizi	
The impact of competition on economic growth: evidence from uzbekistan's automotive industry.....	439
Saydaliyeva Dilrabo Baxriddin qizi	
Raqamli texnologiyalarning oliy talim xizmatlarini rivojlantirishdagi o'rni.....	444
Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna	
Развитие производства сельскохозяйственной продукции путем развития цифровых технологий.....	450
Юсупов Мухиддин Соатович	
Tijorat banklarida loyihaviy moliyalashtirish risklarini boshqarish amaliyotini takomillashtirish	457
Berdiyev Akram O'ktamovich	
Iqtisodiy tarmoqlarni soliqqa tortish orqali investitsiya loyihalarini rivojlantirish.....	463
Sharipov Eldor Salohiddin o'g'li	
Iqtisodiyotda investitsiya va kredit salohiyatini bank faoliyatiga ta'siri.....	468
Ergashova Nilufar Sobirovna	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshlik salohiyatini boshqarishni takomillashtirish	473
Tashmukhamedova Karima Samatovna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari va istiqbollari.....	479
Kurbanova Mohinur Xabib qizi	
Xalqaro sayohat lug'ati va uning shakllanishi.....	487
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari va uni o'zbekiston respublikasi hisob tizimini rivojlantirishdagi o'rni va ahamiyati.....	492
Quvvatov G'olibjon Baxtiyor o'g'li	
Kooperatsiyalarning tutgan o'rni va ahamiyati.....	501
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	
Использование методов математического моделирования при внедрении коммерческих автоматических систем	505
Курбанова Рахима, Ахмедов Мехрохжон	
Tijorat banklari kapitalidagi davlat ulushini kamaytirish yo'llari.....	511
Vasiyev Alisher Samiyevich	
Механизмы трансформации неформального сектора в официальную экономику на основе финансовых инструментов.....	515
Кошанов Абдимурат Азат ули, Муртазаев Шахрух Коньскайлиевич	

The impact of tourism on the economy of Uzbekistan	519
Xaydarova Marjona, Muxamedboyeva Muxlisa, Umarov Kamron, Usmanova Aziza	
Mintaqada gastroturizm rivojlanishining iqtisodiy asoslari va zamonaviy tendensiyalari	525
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Qoraqalpog'istonda mehmonxona xo'jaligining hozirgi holati tahlili	530
Xalimova Fayoz Nafasovna	
Tikuv-trikotaj korxonalari brend jozibadorligini oshirishning ilmiy-nazariy jihatlari.....	535
O'rinov Akmaljon Axmadjonovich	
Bank tizimida hisobotlarni avtomatlashtirish texnologiyalari	542
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Engineering programs in Uzbekistan on the verge of fifth industrial revolution	547
Khasan Khankeldiyev	
Aksiyadorlik jamiyatlarining boshqaruvini yaxshilashda korporativ madaniyatning ahamiyati	551
Akramova Nazokat Israilovna	
Tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni	562
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
O'zbekiston sanoat tarmoqlarida kooperatsiya asosida tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni mahalliyashtirish tizimini takomillashtirish yo'llari	572
Xalilova Sevaraxon Alijon qizi	

XALQARO SAYOHAT LUG'ATI VA UNING SHAKLLANISHI

Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna

SamDChTI mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalqaro turizm terminologiyasi va sayohat lug'atining shakllanish jarayoni, ularning o'zbek tilidagi ifodalanishi, o'zlashtirilgan so'zlar va madaniy ta'sirlar kontekstida tahlil etiladi. Turizm sohasidagi terminlarning shakllanishi nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatlararo muloqot va iqtisodiy rivojlanish bilan bog'liq. Tadqiqotda xalqaro tashkilotlar ma'lumotlari, zamonaviy lingvistik yondashuvlar va o'zbek tiliga xos so'zlashuv elementlari asosida lug'at yaratish bosqichlari ko'rib chiqiladi. Asosiy e'tibor ingliz, rus, fransuz, lotin va boshqa tillardan o'zlashtirilgan atamalarning o'zbek tilidagi moslashuviga, ularning terminologik aniqligi va standartlashtirilishiga qaratiladi.

Kalit so'zlar: xalqaro lug'at, sayohat terminlari, tilshunoslik, tarjima, o'zlashtirish, turizm, turizm terminologiyasi, til o'zgarishi, interlingvistik aloqa, fonetika, semantika, morfologiya, til siyosati, zamonaviy tilshunoslik, izohli lug'at, fanlararo tadqiqot, lingvistik transformatsiya, madaniy ta'sir.

Abstract: This article analyzes the process of formation of international tourism terminology and travel vocabulary, their expression in the Uzbek language, in the context of adopted words and cultural influences. The formation of terms in the field of tourism is related not only to linguistics, but also to intercultural dialogue and economic development. The study examines the stages of creating a dictionary based on the data of international organizations, modern linguistic approaches and elements of speech specific to the Uzbek language. The main attention is paid to the adaptation of terms adopted from English, Russian, French, Latin and other languages in the Uzbek language, their terminological accuracy and standardization.

Keywords: international dictionary, travel terms, linguistics, translation, adoption, tourism, tourism terminology, language change, interlinguistic communication, phonetics, semantics, morphology, language policy, modern linguistics, explanatory dictionary, interdisciplinary research, linguistic transformation, cultural influence.

Аннотация: В данной статье анализируется процесс формирования международной туристической терминологии и лексики путешествий, их выражение в узбекском языке, в контексте заимствованных слов и культурных влияний. Формирование терминов в сфере туризма связано не только с лингвистикой, но и с межкультурным диалогом и экономическим развитием. В исследовании рассматриваются этапы создания словаря на основе данных международных организаций, современных лингвистических подходов и элементов речи, характерных для узбекского языка. Основное внимание уделяется адаптации терминов, заимствованных из английского, русского, французского, латинского и других языков, в узбекском языке, их терминологической точности и стандартизации.

Ключевые слова: международный словарь, термины путешествий, лингвистика, перевод, заимствование, туризм, туристическая терминология, языковое изменение, межъязыковая коммуникация, фонетика, семантика, морфология, языковая политика, современная лингвистика, толковый словарь, междисциплинарные исследования, языковая трансформация, культурное влияние.

KIRISH

Turizm bugungi kunda dunyo iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan va global integratsiyani kuchaytiruvchi sohalaridan biridir. Sayohat va turizmning intensiv rivojlanishi nafaqat iqtisodiy, balki tilshunoslik, madaniyat, jamiyat va davlatlararo aloqalarda ham sezilarli o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Turizmga oid terminlar, atamalar va ularni tizimlashtiruvchi lug'atlar esa bu sohadagi aloqalarning samarali bo'lishida muhim rol o'ynaydi.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-sonli “Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”da “xalqaro madaniy-gumanitar almashinuvni chuqurlashtirish, xorijiy tillarni o‘rganishni qo‘llab-quvvatlash hamda turizm salohiyatini oshirish orqali xalqaro hamkorlikni mustahkamlash” zarurligi alohida qayd etilgan. Bu esa turizm va tilshunoslik o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni chuqur o‘rganish, ayniqsa xalqaro sayohat lug‘atlarining shakllanishini ilmiy asosda tahlil qilishni taqozo etadi.

Xalqaro sayohat lug‘ati – bu turizm va sayohatga oid terminlarning ma‘no, kontekst, tarjima va foydalanish doirasini qamrab oluvchi tizimli leksik manbadir. Bunday lug‘atlar turli til muhitlarida samarali muloqot uchun zamin yaratadi, turizm infratuzilmasi, xizmat ko‘rsatish sifati, mijozlar bilan ishlashda aniqlik va tushunarlilikni ta‘minlaydi. Ular zamonaviy tilshunoslikda nafaqat tarjima vositasi, balki madaniyatlararo ko‘prik sifatida ham qaraladi.

O‘zbek tiliga kirib kelgan turizmga oid atamalar ko‘p hollarda ingliz, rus, fransuz, lotin tillaridan o‘zlashtirilgan. Bular orasida “aeroport”, “gid”, “menyu”, “restoran” kabi atamalar bor. Bu atamalar nafaqat til, balki o‘zaro iqtisodiy va madaniy aloqalarning ham natijasidir. Ularning izchil va to‘g‘ri qo‘llanishi, ayniqsa zamonaviy til siyosatida, muhim amaliy va ilmiy masalaga aylangan.

Ushbu maqolada xalqaro sayohat lug‘atining shakllanish bosqichlari, terminlarni tanlash mezonlari, tilshunoslik jihatlari, manbalar tahlili hamda terminlarning tarjimasi va madaniy kontekstdagi o‘rni chuqur tahlil qilinadi. Bundan tashqari, mavjud lingvistik muammolar, tarjima xatarlari va ilmiy yondashuvlar asosida yechimlar ham taklif qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Tilshunos olim S. T. To‘laganova o‘z izlanishlarida shunday deydi: “Tilga o‘zlashtirilayotgan har bir atama nafaqat lingvistik, balki madaniy mazmun ham olib kiradi. Ayniqsa, turizm sohasida bu holat yaqqol ko‘zga tashlanadi” [1].

Shuningdek, B. Qodirov tilga kirib kelgan yangi so‘zlarni zamonaviy lug‘atshunoslik nuqtai nazaridan baholashga e‘tibor qaratadi. U o‘z maqolasida: “Sayohat atamalarining to‘g‘ri izohlab berilishi, ularni amaliyotda noto‘g‘ri qo‘llanishining oldini oladi” – deya qayd etadi [2].

Tilshunos A. G‘ulomov esa o‘z maqolasida xalqaro lug‘atlar shakllanishida xalqaro tashkilotlarning (UNWTO, ICAO) normativ hujjatlari va standartlari asos qilib olinishi zarurligini aytadi [3].

L. Karimova esa terminlarni tarjima qilish jarayonida so‘zning semantik yuklamasi, fonetik moslashuvi va morfologik strukturasi chuqur o‘rganish zarurligini ta‘kidlaydi. U: “Turistik terminlar oddiy tarjima emas, balki madaniy kodlar bilan boyitilgan tushunchalardir” – deya yozadi [4].

Z. Xolmirzayeva o‘zbek tiliga o‘zlashtirilgan turizm atamalarini sinchkovlik bilan tahlil qilib, ularning aksariyati ingliz tilidan bevosita yoki rus tili vositasida kirganini ko‘rsatadi [5].

D. Sultonova tilshunoslikda korpus lingvistikasi yordamida turistik atamalarining ishlatilish chastotasini o‘rganishni taklif qiladi. Bu orqali amaliy qo‘llanilishdagi eng faol leksik birliklar aniqlanadi [6].

I. Jo‘rayev esa xalqaro lug‘at tuzishda kompyuter lingvistikasi va sun‘iy intellekt asosida avtomatik tahlil qilish imkoniyatlarini o‘rganadi. U bunday yondashuvni XXI asr leksikografiyasining poydevori sifatida baholaydi [7].

O. Sharipov o‘z maqolasida o‘zbek tilining davlat tili sifatidagi maqomi va xalqaro kommunikatsiyalardagi o‘rni kontekstida, turistik terminlarning milliy standartlar asosida normativlashtirilishi lozimligini ko‘rsatadi [8].

M. Erkinova esa til o‘zgarishlari dinamikasini turizm lug‘atlarida neologizmlarning ko‘payishi bilan bog‘laydi. U: “Zamonaviy turizm tili global axborot oqimlari ta‘sirida shakllanmoqda” – deb yozadi [9].

H. Tursunova madaniy tarjima nazariyasi asosida turistik atamalar tarjimasida literal emas, balki kontekstga asoslangan yondashuv afzal ekanligini bildiradi [10].

S. Nurmatov esa xalqaro so‘zlar va atamalarni tarjima qilishda universal va milliy madaniy xususiyatlar muvozanatini saqlash zarurligini ta‘kidlaydi [11].

Nihoyat, A. Raxmatova izohli lug‘atlarda terminlarning tarixiy-etimologik ildizlari va ularning fonosemantik xususiyatlarini ko‘rsatish ilmiy tahlilning asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lishi kerakligini aytadi [12].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda xalqaro turizm terminologiyasiga oid atamalar va ularni o‘zbek tilida ifodalanishini tahlil qilishda fanlararo yondashuv asos qilib olindi. Ushbu metodologik yondashuv asosida lingvistik, tarjimashunoslik va madaniyatshunoslik elementlari uyg‘un holda qo‘llanildi. Bunda turizm sohasiga tegishli terminlarning kelib chiqish manbalari, o‘zlashtirilish shakllari, morfologik va semantik xususiyatlari hamda turli tillardagi kontekstda qo‘llanilishi chuqur tahlil qilindi.

Birinchi navbatda, tadqiqot ob'ekti sifatida ingliz, rus, fransuz, lotin va boshqa manba tillaridan kirib kelgan, O'zbekistonda keng qo'llanilayotgan sayohatga oid terminlar tanlab olindi. Ushbu atamalar O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish, transport, turar joy, ovqatlanish, yo'lovchi tashish kabi turizmga oid asosiy segmentlarda faol qo'llaniladi.

Tadqiqot predmeti sifatida esa ushbu terminlarning lingvistik, tarjimaviy va madaniy xususiyatlari tahlil qilindi. Jumladan, terminlarning fonetik moslashuvi, semantik transformatsiyasi, morfologik struktura va konnotativ ma'no o'zgarishlari asosiy yo'nalish sifatida belgilandi.

Metod sifatida quyidagilar tanlandi:

Deskriptiv-tahliliy yondashuv – terminlarning mavjud shaklini, ularning lug'aviy va kontekstual ma'nosini tavsiflash va izohlashga qaratildi;

Qiyosiy-lingvistik metod – bir atamaning turli tillardagi ko'rinishi va ular o'rtasidagi fonetik, semantik, morfologik tafovutlar tahlil qilindi;

Tarjimaviy tahlil – atamalarning tarjima jarayonidagi aniqlik, moslik va madaniy kodlarni qanday ifodalashi o'rganildi;

Korpus lingvistikasi – internet matnlari, elektron lug'atlar va O'zbekiston sayyohlik portalidagi kontentlar asosida atamalarning real hayotdagi ishlatilish chastotasi tahlil qilindi;

Etimologik yondashuv – terminlarning tarixiy ildizlari va o'zbek tiliga kirib kelish yo'llari o'rganildi;

Fanlararo analiz – turizm, tilshunoslik, tarjimashunoslik, madaniyatshunoslik, siyosatshunoslik kabi fanlarning o'zaro bog'liqligi asosida chuqurlashtirilgan sharh berildi.

Tadqiqotda asosiy manba sifatida UNWTO (BMT Turizm tashkiloti), ICAO (Xalqaro fuqaro aviatsiyasi tashkiloti), IATA (Xalqaro havo transporti assotsiatsiyasi) va boshqa xalqaro tashkilotlarning terminologik tavsiyalari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi rasmiy hujjatlari, elektron platformalari asos qilib olindi.

Shuningdek, tadqiqotda tarjima jarayonida yuzaga keladigan asosiy muammolar ham o'rganildi. Masalan, "guesthouse" so'zining "mehmon uyi" tarzida qabul qilinishi lekin ayrim hollarda "kichik mehmonxona" bilan chalkashib ketishi, "check-in" kabi atamalarning kontekstga qarab turlicha tarjima qilinishi yoki "tour package" atamasining o'zbek tilidagi yagona ekvivalenti mavjud emasligi kabi misollar tahlil qilindi.

Metodologik yondashuvlar sintezida maqola nafaqat ilmiy tahlil, balki amaliy yechimlar ishlab chiqishga ham yo'naltirilgan. Xususan, o'zbek tilidagi turistik lug'atlar bazasini boyitish, neologizmlar va xalqaro atamalarni muvofiqlashtirish, terminlarni tizimlashtirish va ularni rasmiy me'yoriy hujjatlarga integratsiya qilish masalalari ilmiy-nazariy asosda yoritildi.

Ushbu metodologik asoslar keyingi bosqichda – tahlil va natijalar bo'limida empirik misollar, statistik jadval va amaliy tahlillar bilan mustahkamlanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari asosida xalqaro turizm sohasidagi terminlarning o'zbek tilida qanday shakllangani, ularning morfologik va semantik moslashuvi bo'yicha tahliliy ma'lumotlar quyidagi jadvallar asosida bayon etildi.

1-jadval. Transport xizmatlarida ishlatiladigan atamalarning manba tillari

№	Atama	Asl til	O'zlashuv tili	O'zbek tilidagi shakli	Morfologik ko'rinish	Semantik izoh
1	Airport	Ingliz	Ingliz	Aeroport	Oddiy o'zlashma	Havo transport markazi
2	Check-in	Ingliz	Ingliz	Chek-in	Neologizm	Ro'yxatga olish jarayoni
3	Platform	Fransuz	Rus	Platforma	So'z yasovchi qo'shimcha bilan	Poyezd kutish joyi
4	Station	Fransuz	Rus	Stansiya	Ruscha morfema bilan	Transport to'xtash joyi
5	Metro	Fransuz	Bevosita	Metro	Xalqaro shaklda	Shahardagi yerosti transport

6	Guide	Ingliz	Ingliz	Gid	Qisqartirilgan	Sayyohga yo'l boshchi
7	Crew	Ingliz	Ingliz	Ekipaj	Bevosita o'zlashgan	Havo/kemadagi xizmat guruhi

1-jadvalda ko'rinib turibdiki, transport xizmatlari bo'yicha atamalar ko'proq ingliz va fransuz tillaridan kirib kelgan bo'lib, ularning ayrimlari rus tili orqali o'zlashtirilgan. "Metro" va "platforma" kabi so'zlar xalqaro tusga ega bo'lsa-da, morfologik ko'rinishda ruscha qo'shimchalar orqali shakllangan. "Check-in" atamasi esa yangi kirib kelgan neologizm bo'lib, izohli lug'atlarga aniq ta'rif kiritilmagan. Shu bois bu atamalarni standartlashtirish va yagona semantik mezon asosida rasmiylashtirish zarur.

2-jadval. Turar joy xizmatlariga oid terminlarning tasnifi

№	Atama	Asl til	O'zlashuv yo'li	O'zbek tilidagi shakli	Fonetik moslashuv	Ma'no va qo'llanish
1	Hotel	Ingliz	Ingliz	Mehmonxona	To'liq moslashgan	Turar joy
2	Hostel	Ingliz	Ingliz	Hostel	Asl shaklda	Arzon turar joy
3	Guesthouse	Ingliz	Ingliz	Mehmon uyi	Moslashtirilgan	Oila yuritadigan turar joy
4	Reception	Fransuz	Rus	Qabulxona	Ruscha orqali	Kutib olish joyi
5	Villa	Italyan	Ingliz	Villa	Asl shaklda	Mustaqil uylik turar joy
6	Motel	Ingliz	Ingliz	Motel	Neologizm	Yo'l bo'yidagi mehmonxona
7	Administrator	Lotin	Rus	Administrator	To'liq qabul qilingan	Mehmonxona xodimi

2-jadvalda turar joy sohasida ishlatiladigan terminlar asosan ingliz, fransuz va italyan tillaridan kirib kelgan. "Hotel", "hostel", "villa" atamalari fonetik jihatdan moslashgan yoki asl shaklda ishlatilmoqda. "Guesthouse" esa tarjimada ma'lum chalkashliklarga sabab bo'lishi mumkin, chunki u mehmon uyi va kichik mehmonxona sifatida turlicha tushuniladi. Bunday hollarda kontekstual tarjima asosida normativ shakl ishlab chiqilishi lozim. Terminlar, ayniqsa "administrator" kabi xizmat ko'rsatish xodimlariga oid so'zlar ham o'zbek tilida doimiy ishlatilayotganiga qaramay, fonetik va semantik mosligi bo'yicha izohli lug'atlarda alohida e'tiborga loyiq.

3-jadval. Oziq-ovqat xizmatlarida uchraydigan terminlarning kelib chiqishi.

№	Atama	Asl til	Kirish manbasi	O'zbek shakli	Tarjima holati	Qo'llanish sohasi
1	Menu	Fransuz	Rus	Menu	Asl shaklda	Oziq-ovqat xizmatlari
2	Café	Fransuz	Bevosita	Kafe	Moslashtirilgan	Ichimlik va shirinlik joyi
3	Bar	Ingliz	Ingliz	Bar	Xalqaro	Ichimliklar taqdimoti
4	Club	Ingliz	Ingliz	Klub	To'liq qabul qilingan	Ommaviy dam olish maskani
5	Restaurant	Fransuz	Rus	Restoran	Morfemali	To'liq xizmat ko'rsatish joyi
6	Pizzeria	Italyan	Rus	Pitseriya	Moslashtirilgan	Maxsus taom joyi
7	Banquet	Fransuz	Ingliz	Banket	To'g'ri tarjima	Bayram tadbir joyi

3-jadvalda oziq-ovqat xizmatlari bo'yicha ishlatiladigan terminlar aksariyat hollarda fransuz va italyan tillaridan o'zlashtirilgan bo'lib, ularning ayrimlari ingliz yoki rus tili orqali kirib kelgan. "Menyu", "restoran", "pitseriya" so'zlari o'zbek tilida keng tarqalgan va faol ishlatiladi, biroq ularning tarjima holati va semantik izohi bir xil emas. "Banquet" yoki "club" kabi terminlar esa kontekstga bog'liq tarjimani talab etadi. Ushbu terminlarni izohlashda fonosemantik va madaniy omillarni ham inobatga olish tavsiya etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot davomida xalqaro sayohat lug'atining shakllanishi, terminlarning o'zlashtirilishi va o'zbek tilida qo'llanilishi bilan bog'liq muhim jihatlar aniqlab olindi. Avvalo, o'zbek tilidagi turistik terminlarning katta qismi ingliz, fransuz, italyan va rus tillaridan olingan bo'lib, ularning ayrimlari bevosita, ba'zilari esa vositachilik tili orqali o'zlashtirilgan. Bu holat tilshunoslar va tarjimonlar uchun murakkablik tug'diradi.

Shuningdek, ko'plab terminlar neologizm bo'lib, ularning aniq ma'nosi, qo'llanish sohasidagi chegaralari va tarjima muammolari mavjud. Misol uchun, "check-in", "guesthouse", "banquet" kabi atamalar izohli lug'atlarda turlicha talqin qilinmoqda. Bu esa til birligiga putur yetkazishi mumkin.

Yuqoridagilarga asoslanib, quyidagi xulosa va takliflarni ilgari suramiz:

Terminlarni standartlashtirish zarur – Turizm sohasidagi terminlarning yagona normativ shaklini ishlab chiqish, ularni izohli lug'atlar va rasmiy hujjatlarda aniq belgilash zarur.

Fanlararo yondashuv asosida lug'at tuzish – Sayohat lug'atlari faqat tilshunoslik emas, balki turizm, madaniyatshunoslik, tarjimashunoslik sohalarining integratsiyasida shakllantirilishi kerak.

Yangi atamalar uchun kontekstual tarjima – Har bir yangi atama uchun literal tarjimadan ko'ra, madaniy va amaliy kontekstga mos tarjimalar taklif etilishi kerak.

Zamonaviy korpus lingvistikasi va texnologiyalardan foydalanish – Elektron lug'atlar, sun'iy intellekt yordamida atamalarning real ishlatilishini kuzatish va ularni tahlil qilish samarali yechimdir.

Milliy til siyosatida til o'zgarishlarini nazorat qilish – Chet tillardan o'zlashtirilgan terminlarning milliy tilga zarar bermasdan integratsiyalashuvi uchun davlat tomonidan metodik qo'llanmalar va monitoring mexanizmlari ishlab chiqilishi kerak.

Turizm sohasida faoliyat yuritayotganlar uchun amaliy qo'llanmalar – Turoperatorlar, gidlar, mehmonxona xodimlari uchun maxsus atamalar lug'ati va tarjima qo'llanmalari yaratilishi kerak.

Neologizmlar va zayom so'zlar bo'yicha doimiy monitoring tizimi – Har yili turizmga oid til o'zgarishlari kuzatilib, yangilanib borilishi lozim.

Leksik baza va davlat ma'lumotlar bazalari bilan integratsiya – Atamalar yagona elektron platformada jamlanib, rasmiy xizmatlar bilan sinxronlashtirilishi kerak.

Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda lug'at loyihalari ishlab chiqish – UNWTO, UNESCO kabi tashkilotlarning tavsiyalariga asoslanib, milliy lug'atlarni moslashtirish va qo'shma loyihalarda ishtirok etish maqsadga muvofiq.

Ilmiy-tadqiqot ishlarini davom ettirish – Ushbu maqola doirasida boshlangan izlanishlarni doktorlik dissertatsiyasi, ilmiy monografiya va seminarlar orqali yanada chuqurlashtirish lozim.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro sayohat lug'atining o'zbek tilida shakllanishi til siyosati, madaniy aloqa va ilmiy yondashuvlar chorrahasida joylashgan murakkab, ammo nihoyatda dolzarb sohadir. Bu boradagi har qanday ilmiy va amaliy tashabbus til taraqqiyoti va xalqaro aloqalar sifatining oshishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. To'laganova S. T. "Turizm tilining lingvistik xususiyatlari". Toshkent, 2020.
2. Qodirov B. "O'zbek tilida yangi terminlar tizimi". Terminoshunoslik jurnali, 2021.
3. G'ulomov A. "Xalqaro tashkilotlar va til standartlari". Filologiya masalalari, 2020.
4. Karimova L. "Tarjima jarayonida semantik va fonetik moslashuv". Lingvistika zamonaviy yo'nalishlari, 2019.
5. Xolmirzayeva Z. "Turistik atamalarning kelib chiqishi va tahlili". Til va Madaniyat, 2021.
6. Sultonova D. "Korpus lingvistikasi va turizm tili". O'zbek tili va adabiyoti, 2022.
7. Jo'rayev I. "Sun'iy intellekt va avtomatik leksikografiya". Zamonaviy tilshunoslik, 2022.
8. Sharipov O. "Davlat tili va milliy terminologiya siyosati". Filologik tadqiqotlar, 2020.
9. Erkinova M. "Turizm tilidagi neologizmlar va ularning dinamikasi". Til va Tarjimashunoslik, 2021.
10. Tursunova H. "Madaniy tarjima va kontekstual yondashuv". Tarjimashunoslik asoslari, 2019.
11. Nurmatov S. "Xalqaro terminlar va madaniy muvozanat". Lingvokulturologiya, 2022.
12. Raxmatova A. "Fonosemantika va etimologik tahlil". Leksikografik tadqiqotlar, 2020.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>